

СТАНОВИЩЕ

от доц. Д-р Калоян Руменов Стойчев д.м.

Относно дисертационен труд на тема

КРОСКУЛТУРАЛЕН АНАЛИЗ НА НАГЛАСАТА КЪМ САМОУБИЙСТВО

за присъждане на образователна и научна степен „доктор” на д-р Светлин Върбанов, с научен ръководител доц. д-р Петър Петров д.м.

Становището се представя въз основа заповедта на Ректора на МУ-Варна № Р-109-98/ 30.01.2018 г.

Кратки биографични данни

Д-р Светлин Върбанов Върбанов е роден през 1977 г. Завършил е Медицински университет – Варна, специалност „Медицина“. От 2012 г. работи в Първа психиатрична клиника към МБАЛ „Св. Марина“. През 2016г. придобива специалност по съдебна психиатрия. От март 2016 г. е асистент по съдебна психиатрия в Катедра по психиатрия и медицинска психология към Медицински университет – Варна. През 2017 г. става носител на престижната Japanese Fellowship Award на Японската асоциация по психиатрия и неврология.

Значимост и актуалност на темата

Значимостта на темата се обуславя от широкото разпространение на суицидното поведение и тежките социални, медицински, икономически и психологически последици от него. Въпреки многобройните изследвания в областта все още няма достатъчно яснота относно механизмите на възникване и развитие на суицидното поведение, което от своя страна обуславя сравнително ниската ефективност на програмите за превенция. Изучаването на индивидуалната и обществената нагласа към самоубийство би могло да спомогне не само за по доброто разбиране на проблема, но и даде нови насоки за превенция.

Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 148 страници, включващи 21 фигури, 21 таблици и 1 приложение. Цитирани са 160 литературни източници, от които 6 на кирилица и 154 – на латиница. В съответствие с изискванията на Правилника за приложението на Закона за развитие на академичния състав в Република България настоящата научна работа включва: съдържание, въведение, литературен обзор, цели и задачи, дизайн на проучването, методи, хипотези, организация на изследването, ограничения, резултати и обсъждане, заключение, изводи и приноси и завършва с книгопис. Представянето е разбираемо, текстът е ясен, лесно четим, с логическа последователност между отделните части. Онагледяването на получените резултати е добро, обема на отделните раздели съответства на изискванията.

В **литературния обзор** са разгледани изчерпателно различни аспекти на суицидното поведение – разпространение, методи за самоубийство, рискови фактори. В отделен раздел е разгледана нагласата към самоубийство и съществуващите методи за нейното изследване. Обърнато е внимание на някои съдебно-психиатрични аспекти на самоубийството в кроскултурен план. Обхванатият литературен материал е обширен, разнообразен, съвременен и целенасочено обработен.

Целта на научаната работа е ясно формулирана. Деветте задачи са конкретни и дават възможност за постигането и, като за това способства и избрания **дизайн** тип кроскултурално срезово изследване. Всички последователни процедури на последното са добре описани. Събрани са данни от 703 участници от англоезични държави и 263 участници от България (общо 968 участника). Изследваните извадки са напълно достатъчни и позволяват адекватна статистическа обработка. Получени са данни относно пол, възраст, държава, семейно положение, религия, религиозност, предишни суицидни мисли и суицидни опити. Приложени са три оценъчни инструменти – Въпросник за оценка на нагласата към самоубийство (PQ), Въпросник за ситуативна и личностова тревожност на Спилбергер (STAI) и скринингов въпросник за депресивна симптоматика (PHQ-2). Последните два са добре познати и използвани в редица изследвания в България и чужбина. Въпросникът за суицидни нагласи е валидизиран от дисертанта първо сред англоезична и в последствие след българска извадка, което представлява самостоятелен принос.

Статистическата обработка е със съвременни методи на анализ. Методите, събирането и обработката на данните са описани подробно и позволяват ясно разбиране на същността на извършените изследвания, както и бъдещото им възпроизвеждане от други изследователи.

Резултати и обсъждане

Получените резултати са коректно описани и кореспондират с формулираната хипотеза и поставените задачи. Представени са в няколко подраздела.

Първоначално Въпросникът за суицидни нагласи (PQ) е валидизиран сред англоезична, а в последствие и сред българска извадка. Представената валидизация на българската версия на PQ показва сходна факторна структура с англоезичната, което позволява използването на въпросника за провеждането на кроскултурални изследвания и сравняване на получените резултати между извадките.

При сравняването на резултатите за суицидната нагласа между англоезичната и българската извадка са посочени установените по-ниски резултати за суицидна нагласа сред българи. Отчетени са приликите и разликите в неблагоприятните житейски ситуации, които с най-голяма вероятност биха провокирали отключването на суицидно поведение.

Не се отчита връзка между суицидната нагласа и повечето от изследваните социо-демографски характеристики. Въпреки това такива биват установени спрямо семейното положение.

Установени са ясни връзки между нагласата към самоубийство и данните за суицидно поведение (мисли и опити) в миналото. Установена е и корелация между нивото на депресивни и тревожни преживявания и суицидната нагласа.

Направен е анализ на връзката между правните и съдебно-психиатрични аспекти на суицида и културалните особености в обществената нагласа към самоубийството.

Формулираните на база резултатите от проучването 11 извода отговарят на поставените цел и задачи. Изведени са **6 приноса** – 4 с оригинален и 2 с приложен характер.

Проведеното изследване дава полезни насоки за бъдеща работа в областта на кроскултуралните проучвания на суицидното поведение и суицидната нагласа.

Публикациите на дисертанта по темата са четири, като 3 от тях са на английски език и публикувани в чуждестранни издания.

Авторефератът е разгърнат на 61 страници с 21 фигури и 21 таблици. Пълноценно отразява всички аспекти на цялостната разработка и е издържан според изискванията.

Заклучение

Представеният дисертационен труд е собствено изследване с научно-практическа стойност. Д-р Върбанов показва задълбочени познания и възможности за систематизиране и осмисляне на съществуващите научни тези, конструиране на дизайн на собствено проучване и аналитично представяне на собствените резултати.

Настоящият труд на тема “Кроскултурален анализ на нагласата към самоубийство” отразява няколкогодишна добре планирана, прецизно извършена и коректно анализирана задълбочена работа. В труда личи както широкото теоретично познаване на същността на суицидното поведение и проблемите, свързани с превенцията, така и стремежа към разширяване на научното познание в тази. Чрез него д-р Върбанов показва способността си да обобщава литературни данни, да формира логични хипотези, да провежда самостоятелно научно проучване със съвременна методология, да анализира резултатите му и да аргументира адекватно изводите от него.

Научната разработка изцяло отговаря на изискванията за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен “доктор” според Закона за развитието на академичния състав в Република България. Всичко това ми дава основание уверено да препоръчам на уважаемото научно жури да гласува положително за присъждането на образователна и научна степен “доктор” по медицина на д-р Светлин Върбанов Върбанов.

Дата: 24.02.2018 г.

.....

/Доц. Д-р Калоян Стойчев д.м./